

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและปัญหา

ในการประชุมระดับรัฐมนตรีของประเทศภาคีแกตต์ (GATT) ระหว่างวันที่ 15-19 กันยายน 2529 ณ ประเทศอูรุกวัย ที่ประชุมได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเรื่องการค้าบริการ เพื่อให้รายงานผลการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะ ในการที่จะจัดทำความตกลงว่าด้วยการค้าในสาขาบริการ (Trade in Services) ให้อยู่ภายใต้กรอบข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade : GATT) เพื่อให้ประเทศภาคีแกตต์ถือปฏิบัติ

ในการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอูรุกวัยนั้น กลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศประชาคมยุโรป กลุ่มนอร์ดิกส์ และประเทศญี่ปุ่น ได้เริ่มนำการค้าในสาขาบริการเข้าสู่การเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบใหม่ของแกตต์ แม้ว่าจะได้รับการชักจูงจากประเทศกำลังพัฒนาบางประเทศ เช่น บราซิล และอินเดียก็ตาม ซึ่งวัตถุประสงค์ของการเจรจานี้ ก็เพื่อให้จัดทำความตกลงพหุภาคีด้านการบริการขึ้นภายใต้แกตต์ เพื่อให้การค้าบริการระหว่างประเทศขยายตัวได้โดยเสรี และมีความโปร่งใส (transparency) เหตุผลที่กลุ่มประเทศพัฒนาแล้วได้อ้างถึงก็คือ เมื่อมีการค้าบริการระหว่างประเทศอย่างเสรี ก็จะช่วยส่งเสริมการขยายตัวของประเทศคู่ค้าทั้งหมด รวมทั้งยังส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาด้วย ซึ่งเหตุผลนี้อยู่ภายใต้พื้นฐาน ทฤษฎีการค้าที่ว่า ประเทศเมื่อทำการค้าระหว่างประเทศ จะดีกว่าประเทศเมื่อยังไม่ได้ทำการค้า กล่าวคือ เมื่อมีการค้าแล้ว ประเทศที่ทำการค้ากันจะได้รับประโยชน์ทั้งสองฝ่าย แต่เหตุผลที่แท้จริงของกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว ในการนำการค้าในสาขาบริการมาเจรจาในกรอบของแกตต์นี้ ก็เพราะเหตุว่ากลุ่มประเทศพัฒนาแล้วมีความถนัดค่อนข้างสูงในการบริการสาขาต่าง ๆ หรืออาจจะเรียกได้ว่า ประเทศพัฒนาแล้ว มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ในการผลิตการบริการเหนือกว่าประเทศที่กำลังพัฒนา ดังนั้น สำหรับประเทศพัฒนาแล้ว ถ้าหากมีการเปิดให้มีการค้าเสรี การบริการจะก่อให้เกิดรายได้เข้าสู่ประเทศมากขึ้น ส่วนสำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่คัดค้านการนำ เรื่องการค้าบริการ เข้าสู่เวทีเจรจา

ของแอกต์ได้ให้เหตุผลว่า การบริการของประเทศกำลังพัฒนา ส่วนมากยังไม่เจริญเทียบเท่า ประเทศพัฒนาแล้ว การบริการของประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้จึงต้องได้รับความคุ้มครองไม่ให้มีการแข่งขันอย่างเสรี อีกทั้งยังมีเหตุผลว่า การค้าบริการอย่างเสรีบางประเภทจะมีผลต่อความมั่นคงของชาติ และรายได้ประชาชาติ

สำหรับประเทศไทย ภาคบริการเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากต่อเศรษฐกิจของประเทศ กล่าวคือ ในปี 2531 มูลค่าเพิ่มของภาคบริการมีมูลค่าเป็นส่วนร้อยละ 57.7 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ในประเทศ (GDP) ทั้งหมด ขณะที่มูลค่าเพิ่มของภาคเกษตรกรรม และภาคอุตสาหกรรม และเหมืองแร่มีสัดส่วนร้อยละ 16.9 และ 25.4 ตามลำดับ แม้ว่าในช่วงปี 2522-2531 สัดส่วนของมูลค่าเพิ่มของภาคบริการไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก คือคงอยู่ในอัตราร้อยละ 53-57 ของผลิตภัณฑ์ในประเทศ แต่ทางด้านมูลค่าได้เพิ่มขึ้นมาก จากประมาณ 285,797 ล้านบาทในปี 2522 มาเป็น 495,374 ล้านบาทในปี 2531 (ตารางที่ 1.1) ทั้งนี้ มูลค่าเพิ่มโดยรวมของภาคบริการก็ได้เพิ่มขึ้นจาก 84,285 ล้านบาทในปี 2513 เป็น 256,074 ล้านบาทในปี 2530 ซึ่งในจำนวนนี้ การค้าปลีกและการค้าย่อยเพียงอย่างเดียว มีส่วนแบ่งถึงประมาณร้อยละ 30 รองลงมาได้แก่ การขนส่ง ซึ่งมีส่วนแบ่งประมาณร้อยละ 10 ของมูลค่าเพิ่มในภาคบริการ (ตารางที่ 1.2) ในปี 2531 ภาคบริการทุกประเภทมีอัตราการเจริญเติบโตที่สูงกว่าร้อยละ 10 ยกเว้นการบริการอื่น ๆ ซึ่งมีการเติบโตเพียงร้อยละ 9.5 การครอบครองที่อยู่อาศัย ร้อยละ 6.6 และการบริการรัฐวิสาหกิจและกลาโหมร้อยละ 3.8 (ตารางที่ 1.3)

อีกประการหนึ่ง การค้าบริการยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของบัญชีดุลการชำระเงินของประเทศ แม้ว่าจากตัวเลขที่ปรากฏจะดูมีค่าน้อยกว่าการค้าสินค้า กล่าวคือ ในช่วงปี 2520-2531 การค้าบริการได้ทำรายได้เข้าสู่ประเทศเฉลี่ยเป็นร้อยละ 25.9 ของรายรับจากการส่งออกสินค้า และการบริการรวมกัน แต่ในรูปของจำนวน รายรับจากการส่งออกการบริการของประเทศ ได้เพิ่มขึ้นจาก 14,772 ล้านบาทในปี 2520 เป็น 59,269 ล้านบาทในปี 2525 และ 149,089 ล้านบาทในปี 2531 โดยเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 24.3 ต่อปี (ตารางที่ 1.4)

ตารางที่ 1.1 สัดส่วนมูลค่าเพิ่มของภาคบริการในผลิตภัณฑ์ในประเทศ
ตามราคาปี 2515 (พ.ศ. 2522 - 2530)

หน่วย: ล้านบาท

ปี	GDP	เกษตรและ	อุตสาหกรรม และเหมืองแร่	การบริการ ทั้งหมด	% การบริการ ของ GDP
2522	285,797	60,726	70,854	154,217	53.9
2523	299,472	61,770	72,901	164,801	55.0
2524	318,439	65,093	76,707	176,639	55.5
2525	331,380	67,082	78,900	185,398	55.9
2526	355,408	70,061	84,761	200,586	56.4
2527	380,738	73,977	91,497	215,264	56.5
2528	394,113	78,539	91,364	224,210	56.9
2529	411,814	78,725	99,010	234,079	56.8
2530	446,361	77,163	111,824	257,374	57.7
2531	495,374	83,772	125,856	285,746	57.7

ศูนย์วิทยพัทยาการ

หมายเหตุ : การบริการในที่นี้ไม่รวมการก่อสร้าง ไฟฟ้า และประปา ดังนั้น และจึงประกอบด้วย
สาขาการขนส่ง คมนาคม การขายส่งและการขายปลีก ธนาคาร ประกันภัย และ
อสังหาริมทรัพย์ การครอบครองที่อยู่อาศัย การบริการรัฐวิสาหกิจและกลาโหม
และการบริการอื่น ๆ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 1.2 มูลค่าเพิ่มและสัดส่วนในภาคบริการจำแนกตามอุตสาหกรรม ตามราคาปี 2515

สาขาอุตสาหกรรม	หน่วย : ล้านบาท : ร้อยละ					
	2513		2518		2523	
	มูลค่า	สัดส่วน	มูลค่า	สัดส่วน	มูลค่า	สัดส่วน
การก่อสร้าง	8,233	9.77	7,625	7.01	13,478	8.18
การไฟฟ้า	1,331	1.58	2,788	2.56	4,948	3.00
การประปา	292	0.35	475	0.44	960	0.58
การขนส่ง	9,321	11.06	11,199	10.30	17,253	10.47
การคมนาคม	731	0.87	1,246	1.15	2,792	1.69
การค้าส่งและการค้าปลีก	27,074	32.12	34,860	32.05	50,677	30.75
การธนาคาร	3,232	3.83	4,525	4.16	6,553	3.98
ธุรกิจประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์	614	0.73	779	0.72	1,733	1.05
กิจการให้เข้าสถานที่	8,708	10.33	11,235	10.33	14,289	8.67
การบริหารและป้องกันประเทศ	6,895	8.18	9,694	8.91	15,437	9.37
การศึกษา	3,701	4.39	6,195	5.70	10,902	6.62
การแพทย์และสาธารณสุข	1,499	1.78	2,314	2.13	3,953	2.40
การพักผ่อนหย่อนใจ	1,565	1.86	2,197	2.13	2,933	1.78
โรงแรม	1,182	1.40	1,874	1.72	1,976	1.20
ภัตตาคาร	6,831	8.10	7,706	7.09	11,064	6.71
การบริการส่วนบุคคล	1,137	1.35	1,336	1.23	1,621	0.98
ภายในประเทศ	544	0.65	628	0.58	735	0.45
การบริการทางธุรกิจ	452	0.54	586	0.54	965	0.59
สถาบันไม่หวังกำไร	36	0.04	46	0.04	69	0.04
การซ่อมแซม	907	1.08	1,448	1.33	2,463	1.49
มูลค่าเพิ่มรวม	84,285	100.01	108,756	100.12	164,801	100.00
ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ เบื้องต้น	115,694		204,428		299,472	

ตารางที่ 1.2 (ต่อ)

หน่วย : ล้านบาท
: ร้อยละ

สาขาอุตสาหกรรม	2528		2530	
	มูลค่า	สัดส่วน	มูลค่า	สัดส่วน
การก่อสร้าง	16,635	7.42	17,342	6.77
การไฟฟ้า	8,666	3.87	11,194	4.37
การประปา	1,268	0.57	1,335	0.52
การขนส่ง	22,964	10.24	26,104	10.20
การคมนาคม	5,207	2.32	6,599	2.58
การค้าส่งและการค้าปลีก	64,162	28.62	75,594	29.53
การธนาคาร	9,157	4.08	10,254	4.01
ธุรกิจประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์	2,615	1.17	2,996	1.17
กิจการให้เช่าสถานที่	17,357	7.74	18,833	7.36
การบริหารและป้องกันประเทศ	21,358	9.53	22,886	8.94
การศึกษา	17,006	7.58	18,974	7.41
การแพทย์และสาธารณสุข	6,829	3.05	7,532	2.94
การพักผ่อนหย่อนใจ	3,942	1.76	4,766	1.86
โรงแรม	2,940	1.31	3,933	1.54
กวดำการ	15,425	6.88	18,471	7.21
การบริการส่วนบุคคล	2,421	1.08	2,458	0.96
ภายในประเทศ	1,179	0.53	1,442	0.56
การบริการทางธุรกิจ	1,363	0.61	1,499	0.59
สถาบันไม่หวังกำไร	91	0.04	99	0.04
การซ่อมแซม	3,625	1.62	3,703	1.45
มูลค่าทั้งหมด	224,210	100.02	256,014	100.01
ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ เบื้องต้น	394,113		441,893	

หมายเหตุ : สัดส่วนอาจจะไม่รวมกันเป็น 100.00 เนื่องจากการบิดเบือน

ที่มา : สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 1.3 อัตราการเจริญเติบโตจำแนกตามอุตสาหกรรมต่าง ๆ

พ.ศ. 2523 - 2531

หน่วย : ร้อยละ

อุตสาหกรรม	2523	2524	2525	2526	2527
เกษตรกรรม	1.72	5.38	3.06	4.44	5.59
ธัญพืช	2.69	5.78	2.92	5.72	6.52
ปศุสัตว์	1.69	2.25	7.18	3.51	5.99
ประมง	(5.76)	26.54	(5.83)	7.02	(0.85)
ป่าไม้	(12.80)	(10.92)	(4.99)	(0.95)	(0.14)
การบริการทางการเกษตร	3.33	8.92	(0.45)	(15.15)	9.55
การแปรรูปผลผลิตเกษตร- อย่างง่าย	6.22	1.60	8.65	4.80	3.45
เหมืองแร่และย่อยหิน	2.94	(3.52)	5.75	(1.10)	19.37
อุตสาหกรรม	2.88	6.29	2.54	8.40	6.76
การก่อสร้าง	4.85	6.08	(0.67)	11.16	11.15
ไฟฟ้าและประปา	9.90	11.56	14.52	9.34	9.33
การคมนาคมและการขนส่ง	11.78	2.97	10.03	8.04	10.34
การค้าส่งค้าปลีก	8.33	8.72	(1.07)	5.70	7.74
การเงินและการธนาคาร	1.91	0.81	9.64	14.92	9.60
ที่อยู่อาศัย	4.57	4.48	3.76	3.67	3.67
การบริหารและป้องกันประเทศ	9.29	8.97	5.93	12.81	(0.72)
การบริการ	3.75	8.80	10.15	8.52	7.75
ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ เบื้องต้น	4.79	6.33	4.06	7.25	7.13
ขวก รายได้สุทธิของปัจจัยการผลิต จากต่างประเทศ	(49.46)	(74.86)	875.64	(68.76)	174.54
ผลิตภัณฑ์ประชาชาติ เบื้องต้น	5.32	6.72	3.10	8.05	6.62
รายได้ค่อหัว (บาท)	2.97	3.46	1.92	5.90	4.55

ที่มา : สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 1.3 (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

อุตสาหกรรม	2528	2529	2530	2531
เกษตรกรรม	6.17	0.24	(1.98)	8.56
ธัญพืช	5.83	(4.57)	(4.57)	12.35
ปศุสัตว์	7.25	16.88	5.73	5.94
ประมง	3.30	8.62	(3.14)	(0.21)
ป่าไม้	(3.11)	8.69	(5.65)	(4.56)
การบริการทางการเกษตร	6.00	(5.17)	(1.31)	4.33
การแปรรูปผลผลิตเกษตร- อย่างง่าย	14.58	6.18	3.83	1.30
เหมืองแร่และย่อยหิน	3.84	(1.98)	7.26	13.53
อุตสาหกรรม	(0.61)	9.63	13.56	12.45
การก่อสร้าง	(5.20)	(2.87)	8.13	13.71
ไฟฟ้าและประปา	10.10	12.36	8.95	13.37
การคมนาคมและการขนส่ง	4.05	7.17	8.31	10.82
การค้าส่งค้าปลีก	3.36	4.50	11.45	13.22
การเงินและการธนาคาร	2.06	1.99	27.04	18.41
ที่อยู่อาศัย	4.25	3.86	5.24	6.56
การบริหารและป้องกันประเทศ	7.01	3.15	2.96	3.82
การบริการ	6.65	4.81	10.36	9.48
ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ เบื้องต้น	3.51	4.49	8.39	10.98
บวก รายได้สุทธิของปัจจัยการผลิต จากต่างประเทศ	68.08	32.00	(1.60)	7.26
ผลิตภัณฑ์ประชาชาติ เบื้องต้น	3.01	4.14	8.55	11.08
รายได้ค่อหัว (บาท)	1.09	2.22	0.00	9.18

ที่มา : สำนักคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 1.4 รายรับจากการบริการและส่งออก พ.ศ. 2520 - 2531

หน่วย: ล้านบาท

ปี	รายรับรวม	รายรับจาก การส่งออก	รายรับจาก การบริการ	การบริการ/ รายรับรวม	อัตรา การเพิ่ม (%)
2520	85,234.5	70,462.8	14,771.7	17.3	-
2521	104,374.7	82,250.8	22,123.9	21.2	49.8
2522	136,044.8	106,881.2	29,163.6	21.4	31.8
2523	175,569.3	132,040.5	43,528.8	24.8	49.3
2524	201,617.2	150,218.2	51,399.0	25.5	18.1
2525	216,472.4	157,203.4	59,269.0	27.4	15.3
2526	212,212.8	145,076.1	67,136.7	31.6	13.3
2527	246,261.6	173,520.0	72,741.6	29.5	8.3
2528	277,582.6	191,703.0	85,879.6	30.9	18.1
2529	319,145.9	231,481.4	87,664.5	27.5	2.1
2530	405,286.2	298,099.1	107,187.1	26.4	22.3
2531	548,318.7	399,230.2	149,088.5	27.2	39.1
เฉลี่ย				25.9	24.3

หมายเหตุ : การบริการรวมการขนส่งและประกันภัยสินค้า การขนส่งอื่น ๆ การเดินทาง รายได้
หรือผลประโยชน์จากการลงทุน การบริการของรัฐบาล และบริการอื่น ๆ

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1.5 ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย และปีที่เปิดกิจการ

ธนาคารพาณิชย์ไทย	ปีที่เปิดกิจการ	สาขานานาชาติต่างชาติ	ปีที่เปิดกิจการ
1. ไทยพาณิชย์	2449	1. ฮ็องกง	2432
2. นครธน	2476	2. ชาร์เตอร์แบงก์	2437
3. เอเชีย	2479	3. อินโดสูเอช	2440
4. นครหลวงไทย	2484	4. ซีไฮตง	2452
5. กรุงเทพฯ พาณิชยกรรม	2487	5. กวางตุ้ง	2462
6. กรุงเทพ	2487	6. ซิตีแบงก์	2466
7. กรุงศรีอยุธยา	2488	7. สาขานานาชาติจีน	2490
8. กสิกรไทย	2488	8. ภารตโอเวอร์ซี	2490
9. แหลมทอง	2491	9. ธนาคารอเมริกา	2492
10. สหธนาคาร	2492	10. มิตซูบิชิ	2495
11. ไทยทง	2492	11. โตเกียว	2505
12. ศรีนคร	2493	12. เซส แมนฮัตตัน	2507
13. ทหารไทย	2500	13. สหมาลาอิน	2507
14. มหานคร	2503	14. ดอยซ์	2521
15. กรุงไทย	2509		

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

องค์ประกอบที่สำคัญของการค้าบริการในบัญชีดุลการชำระเงินของประเทศแบ่งออกได้เป็น

1. การบริการที่เกี่ยวกับการผลิต (Factor Services) ซึ่งได้แก่ รายได้จาก การลงทุน (Investment Income) และรายได้จากแรงงานของคนไทยในต่างประเทศ (Workers Remittance)
2. การบริการที่ไม่เกี่ยวกับการผลิต (Non-Factor Services) เช่น การขนส่ง การธนาคาร การประกันภัย การท่องเที่ยว และการบริการทางด้านอื่น ๆ เป็นต้น

สำหรับการค้าในบริการที่เกี่ยวกับการบริการด้านกิจการธนาคารพาณิชย์นั้น ในระบบธนาคารพาณิชย์ของไทยประกอบไปด้วย ธนาคารพาณิชย์ไทย 15 ธนาคาร ธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ 14 ธนาคาร ธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศแห่งสุดท้ายที่เข้ามาเปิดกิจการสาขาในประเทศไทยคือ ธนาคารยูโรเปียนเอเซีย จำกัด (หรือดอยซ์แบงก์ในปัจจุบัน) เมื่อปี 2521 (ตารางที่ 1.5) ในอดีตที่ผ่านมาธนาคารต่างประเทศ ที่เข้ามาเปิดดำเนินการในประเทศไทยนั้น จะเป็นการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน คือ เมื่อธนาคารต่างประเทศเข้ามาเปิดสาขาในประเทศไทย ธนาคารไทยก็จะได้รับอนุญาตให้ไปเปิดสาขาในประเทศนั้น เป็นการตอบแทน เช่น เมื่อธนาคารยูโรเปียน เอเซีย จำกัด เข้ามาเปิดสาขานั้น ก็ได้มีเงื่อนไขแลกเปลี่ยนกับการไปเปิดสาขาของธนาคารไทยในเมืองแฮมเบอร์ก ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน อย่างไรก็ตามในสมัยรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี โดยมี นาย ประมวล สภาวสุ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ก็ได้มีแนวความคิดเรื่องการอนุญาตให้ธนาคารต่างชาติเข้ามาเปิดสาขาในประเทศไทยได้ ทั้งนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้ให้เหตุผลว่า เนื่องจากการระดมทุนจากต่างประเทศเข้ามาใช้ในการพัฒนาประเทศ ให้เพียงพอกับอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในภายภาคหน้า ภายใต้หลักการที่ต้องการให้สาขาธนาคารต่างประเทศ นำเงินเข้ามามีผลในประเทศไทย อีกทั้งกระทรวงการคลังยังได้เปลี่ยนแปลงวิธีการที่จะให้ธนาคารต่างประเทศเข้ามาเปิดสาขาในประเทศไทยเสียใหม่ แทนที่จะมีการแลกเปลี่ยนเช่นเดิม ก็มีจดหมายเชื้อเชิญให้ธนาคารต่างประเทศแสดงความจำนงขอเปิดสาขา โดยกระทรวงการคลัง เป็นผู้กำหนดคุณสมบัติและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ

แนวความคิดของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ที่ต้องการให้มีการเปิดสาขาธนาคารต่างประเทศในประเทศไทยมากขึ้นนี้ เป็นแนวความคิดที่จะก่อให้เกิดการลดอุปสรรค

ในการเข้ามาประกอบการ (barrier to entry) ของธนาคารต่างประเทศในประเทศไทย อันจะนำไปสู่การค้าในบริการที่เกี่ยวกับกิจการด้านธนาคารพาณิชย์อย่างเสรีในอนาคต ดังที่ประเทศพัฒนาแล้วที่เป็นประเทศภาคีแกตต์ (GATT) มีความต้องการนั่นเอง ซึ่งแนวความคิดนี้ได้ตรงกันข้ามกับผู้ประกอบการธนาคารพาณิชย์ไทย ที่ยังต้องการให้คงอุปสรรคในการเข้ามาประกอบการของธนาคารต่างประเทศเช่นเดิม

ดังนั้น การทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การค้าในบริการที่เกี่ยวกับกิจการด้านธนาคารพาณิชย์ว่าสามารถที่จะเปิดทำการค้าเสรีได้หรือไม่ หรืออย่างน้อยเพียงใด โดยมีข้อจำกัดเช่นใด จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เนื่องจากระบบธนาคารพาณิชย์ (ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการบริการ) มีผลกระทบต่อระบบการเงิน อันจะเป็นผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างมาก หากมีการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการลดอุปสรรคในการเข้ามาประกอบการ หรือ การเปิดให้มีการค้าในบริการด้านนี้อย่างเสรีก็ตาม

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาประเด็นเกี่ยวกับการค้าบริการ ในกิจการที่เกี่ยวกับการบริการด้านธนาคารพาณิชย์ ในแง่มุมของทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามหลักความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ
2. เพื่อศึกษาถึงมาตรการ ระเบียบ กฎหมายของประเทศไทย ที่เป็นอุปสรรคในการเข้ามาประกอบการของผู้ค้าบริการ ในกิจการที่เกี่ยวกับการบริการด้านธนาคารพาณิชย์จากต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาถึงอัตราการปกป้องคุ้มครองหรืออัตรากำไรของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาการค้าบริการด้านกิจการธนาคารนี้ จะกล่าวถึงเฉพาะระบบของธนาคารพาณิชย์ เมื่อมีผลกระทบอันเนื่องมาจากนโยบายที่จะทำให้การค้าในบริการด้านกิจการธนาคารเป็นไปอย่างเสรี หรืออย่างน้อยมีการลดอุปสรรคในการเข้ามาประกอบการธุรกิจการบริการ

ธนาคารจากต่างประเทศ เช่น การเพิ่มจำนวนสาขาของธนาคารต่างประเทศในประเทศไทย ควรจะปล่อยให้มีการเพิ่มขึ้นอย่างเสรี หรือมีการเพิ่มจำนวนสาขาของธนาคารต่างประเทศในประเทศไทยได้ แต่อยู่ในข้อจำกัดทางกฎเกณฑ์ ระเบียบ มาตรการต่าง ๆ ของธนาคารแห่งประเทศไทย และ กระทรวงการคลัง โดยการศึกษาจะอาศัยกรอบของทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (comparative advantage) หรือ ทฤษฎี Heckscher - Ohlin

1.4 วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ จะทำการศึกษาโดยใช้ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (comparative advantage) มาเป็นกรอบในการศึกษา (conceptual framework) ซึ่งปกติแล้ว ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบจะ ใช้กับการอธิบายการค้าในสินค้า (trade in goods) เพียงอย่างเดียวโดยมิได้รวมการค้าในการบริการเข้าไปในคำอธิบายด้วย แต่ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จะอาศัยทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (comparative advantage) มาใช้เพื่ออธิบายการค้าในสินค้าและการค้าในการบริการรวมกัน การใช้กรอบการศึกษาจากทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบหรือทฤษฎี Heckscher-Ohlin นี้จะสามารถตอบคำถามถึงรูปแบบของการเปิดการค้าเสรีของการบริการที่เกี่ยวกับการค้า (trade services) (ซึ่งคือการบริการด้านกิจการธนาคาร) ได้เช่นเดียวกับในกรณีของการค้าในสินค้า ดังนั้นการศึกษาถึงอัตราการปกป้องคุ้มครองจึงเป็นส่วนที่สำคัญยิ่ง วิธีการศึกษาในที่นี้จะอาศัยการคำนวณอัตราการคุ้มครองจริง (Effective Rate of Protection)* เป็นรากฐานในการคำนวณอัตราการปกป้องหรืออัตรากำไรของธนาคารพาณิชย์ อันเป็นวิธีการศึกษาเพื่อที่จะทำให้ทราบว่า

* ปกติแล้ว การนำเอา ERP มาใช้เป็นวิธีการศึกษานี้มักจะ ใช้กับการวัดอัตราการคุ้มครองของอุตสาหกรรม ที่รัฐบาลได้ให้การคุ้มครองด้วยการใช้ Tariff ในการปกป้องคุ้มครองอุตสาหกรรมต่าง ๆ แต่ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จะประยุกต์ใช้ ERP มาเป็นวิธีการศึกษาการค้าในสาขารบริการ กรณีการบริการด้านกิจการธนาคารพาณิชย์ ซึ่งรัฐบาลได้ให้การปกป้องคุ้มครองกิจการธนาคารพาณิชย์ ด้วยการใช้นโยบายคุ้มครองกิจการธนาคารพาณิชย์ โดยไม่ได้ใช้ Tariff ในการคุ้มครองแต่อย่างใด (ดูรายละเอียดในบทที่ 5)

กิจการด้านธนาคารพาณิชย์ของประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธนาคารพาณิชย์ไทยนั้นได้รับการปกป้องคุ้มครองจากมาตรการ ระเบียบและกฎหมาย ของรัฐบาลไทยมากน้อยเพียงใด เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในแถบเอเชียด้วยกัน โดยในการศึกษาจะใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นหลัก ซึ่งจะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของธนาคารไทย ได้เป็นอย่างดี

1.5 งานศึกษาที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาทางด้านการค้าบริการ (Trade in Service) ในประเทศไทยเท่าที่ผ่านมา ได้มีการศึกษาน้อยมาก แต่เมื่อการค้าบริการเริ่มที่จะมีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจไทย และการนำประเด็นเรื่องการค้าบริการเข้าสู่เวทีการเจรจาของแกตต์ ซึ่งอาจจะมีผลต่อระบบเศรษฐกิจไทยในอนาคตอย่างมากแล้ว การศึกษาเรื่องการค้าบริการจึงได้มีงานศึกษาเกิดขึ้น งานศึกษาที่สำคัญได้แก่

งานของ บริษัท ดาดาเสิร์ช (ไทยแลนด์) จำกัด (อินทรา ศรีประสิทธิ์ 2532) ซึ่งเป็นโครงการศึกษาวิจัยเรื่องการค้าบริการ (Trade in Services) เพื่อเสนอ กองนโยบายการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ โดยจัดทำเป็นรายงาน ผลการศึกษาและวิเคราะห์การค้าบริการของประเทศไทย รวมทั้งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับท่าทีของประเทศไทย เพื่อเสนอต่อคณะผู้แทนไทยให้ใช้เป็นแนวทางในการเจรจาการค้าหลายฝ่าย รอบอุรุกวัย ณ นครเจนีวา ซึ่งในการศึกษาได้แบ่งสาขาธุรกิจการค้าบริการ ออกเป็น การธนาคาร การประกันภัย การก่อสร้าง การบริการทางด้านแรงงาน การบริการด้านการให้คำปรึกษา การขนส่ง การโทรคมนาคม การบริการด้านการท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการศึกษาแบบ desk research ซึ่งเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการค้าบริการของแต่ละสาขา เพื่อนำมาประเมินวิเคราะห์สภาพการณ์ของสาขานิติการที่จะต้องศึกษา อีกทั้งยังใช้วิธีการสัมภาษณ์ส่วนตัว (personal in-depth interviews) ผู้ที่เกี่ยวข้องในวงการระดับผู้บริหาร นักวิชาการ นักวิจัย นักกฎหมายและผู้ประกอบการ ในแต่ละสาขานิติการ โดยมีจำนวนตัวอย่างสัมภาษณ์ไม่เกิน 20 ตัวอย่าง ของแต่ละสาขานิติการ และการสัมภาษณ์นี้เป็นการหาข้อมูลเชิงคุณภาพไม่ใช่เชิงปริมาณ อย่างไรก็ตามงานศึกษานี้ ยังขาดพื้นฐานทางทฤษฎีที่จะช่วยอธิบายรูปแบบการค้าว่าสามารถทำการค้าเสรีโดยเปิดส่วนใด ปิดส่วนใด ควรเป็นขั้นตอนอย่างไร ซึ่งคณะผู้จัดทำการศึกษาได้กล่าวอ้างในข้อจำกัดของการวิจัย

ในส่วนของการค้าบริการด้านการธนาคารนั้น งานศึกษานี้เพียงแค่เสนอผลงานที่แนะนำทางและท่าทีในการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัย โดยให้ข้อสรุปว่า "การค้าบริการด้านการธนาคารนี้เห็นสมควรที่จะมีการสงวนท่าทีในการเจรจาเปิดการค้าเสรีทางด้านนี้" โดยให้เหตุผลว่า การเปิดการค้าเสรีโดยการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน เช่น อนุญาตให้สาขาธนาคารต่างชาติเปิดสาขามากขึ้นได้เท่าเทียมกับธนาคารไทย หรืออนุญาตให้สาขา ธนาคารต่างชาติใหม่ ๆ เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยได้อีก คาดว่า จะทำให้ธนาคารพาณิชย์ไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับการแข่งขันมาก เพราะสาขาธนาคารต่างชาติมีทรัพยากรทุกด้านเหนือกว่าธนาคารพาณิชย์ไทย

ขรรณบุญ พงศ์ศรีกุล และ สัมชาย รัตน์โกมุท (Pongsrikul and Ratanakomut 1989) ได้ศึกษาการค้าบริการโดยดูถึงรูปแบบของการค้าในบริการ (pattern of trade in services) ด้วยการใช้แบบจำลองของ Sapir and Lutz ซึ่งสามารถเขียน model ในรูปแบบทั่ว ๆ ไป (Sapir and Lutz 1981) ดังนี้

$$(X/M)_{ik} = B_{ok} + B_{ik} ECF_{ik} + B_{jk} NEC_{jk}$$

โดยที่

- i = economic index
- j = non economic index
- k = service category index
- x = exports
- M = imports

ECF = Economic Factors

NEC = Non - economic Factors

ในงานศึกษานี้ได้แบ่งการค้าบริการเพื่อศึกษาออกเป็น การท่องเที่ยว การขนส่ง การธนาคาร แรงงาน โดยเฉพาะในส่วนของการธนาคารนั้น งานศึกษานี้ได้ข้อสรุปว่าทั้งธนาคารพาณิชย์ของไทยและสาขาของธนาคารต่างประเทศ ต่างก็ประสบข้อจำกัดอย่างเดียวกันในส่วนพระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ แต่ในส่วนของการจำกัดในการขออนุญาตเพื่อเข้ามาตั้งสาขา และอัตราส่วนในการถือหุ้นธนาคารพาณิชย์ของไทย โดยชาวต่างชาตินั้น อัตราส่วนของหุ้นที่คนต่างชาติสามารถถือได้ในธนาคารพาณิชย์ของไทยต้องไม่เกินร้อยละ 49 ของหุ้นทั้งหมด ในทางตรงกันข้าม

ธนาคารพาณิชย์ไทยกลับไม่ประสบกับข้อจำกัดในการตั้งสาขาใหม่ภายในประเทศ ด้วยเหตุนี้ ธนาคารพาณิชย์ไทยจึงเป็นผู้กำหนดระบบการเงินของไทย โดยรัฐบาลยังคงมีดำเนินนโยบายปกป้องธนาคารพาณิชย์ของไทยอยู่ต่อไป อย่างไรก็ตามการศึกษาที่มีได้พยายามตอบคำถามว่า ประเทศไทยควรมีการเปิดการค้าเสรีในการบริการที่เกี่ยวข้องกับกิจการธนาคารมากขึ้นหรือไม่

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สามารถที่จะตอบคำถามได้ว่า อัตราการปกป้องคุ้มครองหรืออัตรากำไรของสาขานาธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยมีมากเพียงใด และดังนั้นรัฐบาลควรจะเปิดให้มีการค้าในสาขานี้เสรีมากขึ้นหรือไม่ ทั้งนี้โดยพิจารณาเฉพาะจากหลักความได้เปรียบเทียบเชิงเปรียบเทียบในทางการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาทางด้านการค้าในการบริการที่เกี่ยวข้องกับกิจการธนาคารพาณิชย์โดยตรงโดยเฉพาะในแง่ของประสิทธิภาพ (efficiency) ของกิจการธนาคาร

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ยังให้ประโยชน์ในแง่ของการศึกษาในเชิงทฤษฎีการค้าทางเศรษฐศาสตร์ จากการศึกษาที่ได้นำเอาทฤษฎีการค้าทางเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์ใช้กับการค้าในสาขาบริการกรณีกิจการธนาคาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประยุกต์เอา ERP (Effective Rate of Protection) มาใช้ในการศึกษากิจการธนาคาร ซึ่งคาดว่าจะน่าจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาเรื่องนี้ต่อไปในอนาคต ถึงแม้ว่าวิธีการศึกษานี้จะมีข้อจำกัดในตัวของมันเองก็ตาม

เนื่องจากวิธีการศึกษาที่ได้ใช้ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จะสามารถตอบคำถามได้เพียงว่า กิจการธนาคารที่เป็นธนาคารพาณิชย์ไทยได้รับการคุ้มครองจากรัฐบาลมากน้อยเพียงใด ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นเครื่องชี้ว่า กิจการธนาคารที่เป็นธนาคารพาณิชย์ไทยนั้นมีประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการเพียงใด

ท้ายที่สุด วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสามารถนำมาใช้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อประเด็นบางประเด็นในการกำหนดนโยบายการค้า และการประกอบกิจการของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ซึ่งยังมีประเด็นอื่นที่อยู่นอกเหนือขอบข่ายของวิทยานิพนธ์นี้ เช่น ประเด็นเรื่องเสถียรภาพ (stability) ของระบบธนาคารพาณิชย์ เป็นต้น ที่ผู้กำหนดนโยบายจะต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วย